

2803 Sayılı "JANDARMA TEŞKİLAT, GÖREV VE YETKİLERİ KANUNU" ¹

(5 inci Madde Açıklaması)

****

İKİNCİ KISIM

Bağlılık, Konuş, Kuruluş, Görev, Sorumluluk ve Silah Kullanma Yetkileri

BİRİNCİ BÖLÜM

Bağlılık, Konuş ve Kuruluş

Kuruluş ve Teşkilat:²

Madde 5 – (Değişik: 25/7/2016-KHK-668/7 md. ; Değiştirilerek kabul: 8/11/2016-6755/7 md.)³

Jandarma Genel Komutanlığının kuruluş ve kadrolarıyla konuş yerleri, İçişleri Bakanlığınca düzenlenir. Ancak seferberlik ve savaşta Kuvvet Komutanlıkları emrine girecek birliklerin kuruluş ve kadrolarıyla konuş yerlerinin düzenlenmesinde Genelkurmay Başkanlığının görüşü alınır.

Jandarma birliklerinin kuruluş ve konuşlarının düzenlenmesinde mülki taksimat esas alınır. Ancak geçici olarak birden çok ili içine alan bölge teşkilatı da kurulabilir. Bölge komutanı, bölge teşkilatının konuşlu bulunduğu ilin valisine karşı sorumlu olarak görev yapar.

¹ Kanun No: 2803, Kabul Tarihi: 10/3/1983 , R. Gazete: Tarih : 12/3/1983 Sayı : 17985,

² Bu maddenin başlığı "Konuş, Kuruluş" iken 25/7/2016 tarihli ve 668 sayılı KHK'nin 7 nci maddesiyle metne işlendiği şekilde değiştirilmiş olup, daha sonra bu hüküm 8/11/2016 tarihli ve 6755 sayılı Kanunun 7 nci maddesiyle kanunlaşmıştır.

³ Maddenin 668 sayılı KHK ile değiştirilmeden önceki hali şöyledir:

Konuş, Kuruluş

MADDE 5 - Jandarma Genel Komutanlığı Teşkilatı; görevin özelliği ve Türk Silahlı Kuvvetlerindeki esaslara uygun olarak kendi kuruluş ve kadrolarında gösterilir.

Jandarma Genel Komutanlığının kuruluş ve kadrolarıyla konuş yerleri, Genelkurmay Başkanlığının görüşleri alınarak İçişleri Bakanlığınca düzenlenir. Ancak seferberlik ve savaşta Kuvvet Komutanlıkları emrine girecek birliklerin kuruluş, kadro ve konuşlarının düzenlenmesinde Genelkurmay Başkanlığının onayı alınır.

Emniyet ve asayiş ile görevli jandarma birliklerinin kuruluş ve konuşlarının düzenlenmesinde zorunlu haller dışında mülkî taksimat esas alınır. Ancak hizmette verim ve etkinliğin sağlanması amacıyla birden çok ili içine alan bölgelerde teşkilatlanma da göz önünde bulundurulur.

NOT:

Konuş: Birlik ve kurumların, hizmet barınma, eğitim, tatbikat ve harekate hazırlanma bakımından bulunduğu yeri ifade eder (JTG.Yönt. 3/1.k). - Teşkilat ve kuruluş: JTGY.Yönt. 5 – Konuşlanma: JTGY.Yönt. 6 - Seferberlik: Devletin tüm güç ve kaynaklarının, başta askeri güç olmak üzere, savaşın ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde hazırlanması, toplanması, tertiplenmesi ve kullanılmasına ilişkin bütün faaliyetlerin uygulandığı; hak ve hürriyetlerin kanunla kısmen veya tamamen sınırlandırıldığı haldir(2941 sayılı Sef.ve Svş. Hl.Kn. 3/1; JTGY.Yönt. 3/b.9); Ayrıca bkz: Any. 122/5 - Savaş(Harp) hali: Savaş ilanına karar verilmesinden, bu halin kaldırıldığı ilan edilmesine kadar devam eden süre içinde, hak ve hürriyetlerin kanunlarla kısmen veya tamamen sınırlandırıldığı durumdur(2941 S.Kn. 3/6),(Sef. ve Svş.Hl.Tüz. 2/R); T.C.K.na göre harp zamanı tabirinde harp ilan edilmeksizin fiili muhasamat dahil olduğu gibi eğer harp vukua gelmişse seferberlik zamanı da dahildir(T.C.K. 173/2). Kural olarak savaş resmen ilan edildiği tarihte başlar. Bununla ilgili kural, 1907 yılında imzalanan La Haye III Sayılı Sözleşmenin 1 nci maddesinde gösterilmiştir.⁴ - Genel(umumi) seferberlik: Ülkenin tümüne yönelik bir tehdidin karşılanması, mevcut bütün güç ve kaynakların kullanılabilmesi için ülkenin bütününde uygulanan seferberliktir(2941 S.Kn. 3/2), (Sef.ve Svş.Hl.Tüz. 2/K). - Kısmi seferberlik: Ülkenin bir veya birden fazla bölgesinde uygulanan ve bütün güç ve kaynakların kullanılmasını gerektirmeyen seferberliktir(2941 S.Kn. 3/3), (Sef.ve Svş.Hl.Tüz. 2/L). - Savaş(Harp): Devletin bekasını temin etmek, milli menfaatleri sağlamak ve milli hedefleri elde etmek amacıyla, başta askeri güç olmak üzere Devletin maddi ve manevi tüm güç ve kaynaklarının hiçbir sınırlamaya tabi tutulmadan kullanılmasını gerektiren silahlı mücadeledir(2941 S.Kn. 3/5), (Sef.ve Svş.Hl.Tüz. 2/P). - Emniyet ve asayiş kavramı için 3. maddenin not'una bkz. - Jandarma Genel Komutanlığı için 4. maddenin açıklamasına bkz. - Mülki taksimat: Türkiye, merkezi idare kuruluşu bakımından coğrafya durumuna, iktisadi şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre illere, iller ilçelere ve ilçeler de bucaklara bölünmüştür(5442 sayılı İl İdaresi Kanunu md. 1). – Genelkurmay Başkanlığı: 1324 sayılı Genelkurmay Başkanlığının Görev ve Yetkilerine Ait Kanun hükümlerine bkz. - Jandarma bölge komutanları: JTGY.Yönt. 54 - İl jandarma komutanı ile komutan yardımcısı: JTGY. Yönt. 55 - İlçe jandarma komutanı ve komutan yardımcısı: JTGY. Yönt. 56 - Jandarma karakol komutanları: JTGY. Yönt. 57 –

⁴ Bkz: Silahlı Kuvvetler İçin Savaş Hukuku Bilgisi, Genelkurmay Başkanlığı Basımevi, Ankara 1987, s.10.

AÇIKLAMA:

Jandarma Genel Komutanlığının kuruluş ve kadrolarıyla konuş yerleri, İçişleri Bakanlığınca düzenlenir. Jandarma Genel Komutanlığının teşkilatı; JTGY. Yönetmeliğinin⁵ "Teşkilat ve Kuruluş" başlığını taşıyan 5 nci maddesinde açıklanmış bulunmaktadır. Jandarmanın konuşlandırılmasıyla ilgili hüküm işse, JTGY. Yönt.nin 6 ıncı maddesinde düzenlenmiştir.

Ancak seferberlik ve savaşta Kuvvet Komutanlıkları emrine girecek birliklerin kuruluş ve kadrolarıyla konuş yerlerinin düzenlenmesinde Genelkurmay Başkanlığının görüşü alınır.

A- Kuruluş ve kadro:

Jandarma teşkilatı aşağıda belirtilen merkez ve taşra teşkilatı ile doğrudan merkeze bağlı birimlerden oluşur.(JTGY. Yönt. Md. 5)

a) Merkez teşkilatı şunlardır:

- 1) Hukuk Hizmetleri Başkanlığı.
- 2) Mali Hizmetler Birimi Başkanlığı.
- 3) İç Denetim Birimi Başkanlığı.
- 4) Teftiş Kurulu Başkanlığı.
- 5) Asayiş Başkanlığı.
- 6) Personel Başkanlığı.
- 7) İstihbarat Başkanlığı.
- 8) Muhabere Elektronik Bilgi Sistemleri Başkanlığı.
- 9) Kriminal Daire Başkanlığı.
- 10) Havacılık Daire Başkanlığı.
- 11) Stratejik Gelişim ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı.
- 12) Eğitim ve Öğretim Daire Başkanlığı.

⁵ Yayımlayan Bakanlar Kurulu Kararının Tarihi: 12/12/2016, No.su: 2016/9741, R. Gazete: 21/1/2017 No: 29995

- 13) İstihbarat Okul Komutanlığı.
- 14) İstihbarat Grup Komutanlığı.
- 15) Personel Temin Merkez Komutanlığı.
- 16) Lojistik Komutanlığı.
- 17) Denetleme Grubu.
- 18) Destek Kıtaları Komutanlığı.
- 19) Sosyal tesisler birimleri.

b) Taşra teşkilatı şunlardır:

- 1) Jandarma bölge komutanlıkları.
- 2) İl jandarma komutanlıkları.
- 3) İlçe jandarma komutanlıkları.
- 4) Komando alay/tabur/bölük komutanlıkları.
- 5) Jandarma komando özel hareket tabur komutanlıkları.
- 6) Asayiş komando bölük komutanlıkları.

c) Doğrudan merkeze bağlı birimler şunlardır:

- 1) Jandarma asayiş kolordu komutanlıkları.
- 2) Eğitim ve öğretim birim ve kurumları.
- 3) Komando tugay komutanlıkları.
- 4) Jandarma Komando Özel Asayiş ve Kurtarma Tugay Komutanlığı (JÖAK).
- 5) Havacılık grup/filo komutanlıkları.

B- Konuşlandırma:

Mülki taksimat esas alınmıştır: Mülki taksimat, devlet idaresinin bölümlere ayrılmasıdır. Mülki idare ise merkezi yönetim demektir. Mülki idarenin yurt geneline dağılmış, devletin tüzel kişiliğini temsil eden taşra örgütleri (il, ilçe, bucak, köy) bulunmaktadır. Merkeze bağlı taşra örgütleri, mülki idari taksimatı oluşturan unsurlardır. Mülk"ün kanunlarla tanımlanmış bir biçimde kademeli olarak yönetim

alanlarına (taşra örgütlerine) bölünmesine de "mülki idari taksimat" denilmektedir. Kırsal ve kentsel idari alanların ve hazine arazilerinin bir ilçe merkezi etrafında yan yana gelmesi ile "ilçe alanları", ilçe alanlarının yan yana gelmesi ile "il alanları", il alanlarının yan yana gelmesi ile de "ülke alanı" oluşur.⁶

07.11.1982 tarih ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 126. Maddesinde: "*Türkiye, merkezi idare kuruluşu bakımından, coğrafya durumuna, ekonomik şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre, illere; iller de diğer kademeli bölümlere ayrılır.*" ifadesi yer almaktadır.

Keza 10.06.1949 tarih ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 1. maddesinde de Türkiye'deki mülki taksimat şu şekilde ifade edilmektedir: "*Türkiye, merkezi idare kuruluşu bakımından coğrafya durumuna, iktisadi şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre illere; iller ilçelere ve ilçeler de bucaklara bölünmüştür.*"

10.06.1949 tarih ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'na göre il ve ilçe kurulması, kaldırılması, merkezlerinin belirtilmesi, adlarının değiştirilmesi, bir ilçenin başka bir ile bağlanması kanun ile olmakta; sınırlarının değiştirilmesi İçişleri Bakanlığı'nın kararı ve Cumhurbaşkanı'nın onayı ile gerçekleştirilmektedir.

Günümüzde işlevsiz kalmış olan bucakların idari kademe olarak kaldırılması sonucu idari kademe sayısı il ve ilçe olarak ikiye düşmüştür. Köyler ise bir idari kademe olarak tanımlanmamaktadır.⁷

Jandarma birimlerinin konuşlarının düzenlenmesinde, mülki taksimat esas alınır. Yani jandarma birimleri, il ve ilçe bazında düzenlenirler.

Seferberlik ve savaşta kuvvet komutanlıkları emrine girecek birimlerin konuş yerleri: Jandarma Genel Komutanlığının Seferberlik ve savaşta kuvvet komutanlıkları emrine girecek birimlerin konuş yerlerinin düzenlenmesi, İç işleri Bakanlığınca Genelkurmay Başkanlığının görüşüne göre yapılmasını gerektirmektedir. Genelkurmay Başkanlığının görüşü alınarak Bakanlıkça düzenlenir. (JTGY. Yönt. 6/1).

⁶ Özçağlar, A. (2005). "Türkiye'de Mülki İdare Bölümlerinin İdari Coğrafya Analizi", Coğrafi Bilimler Dergisi, sayı 1, s. 1-25, Ankara., s.4-5

⁷ Balık, Hatice: Türkiye'de Mülki İdari Taksimata İlişkin Yasal Mevzuatın Değerlendirilmesi Ve Sorunlar, Marmara Coğrafya Dergisi Sayı: 30, Temmuz - 2014, S.126-139

Jandarma Bölge Komutanlıklarının konuşlandırılması: Sevk ve idare ihtiyaçları ile hizmette verim ve etkinliğin sağlanması amacıyla geçici olarak birden çok ili içine alan jandarma bölge komutanlığı kurulabilir. Bölge komutanı bölge teşkilatının konuşlu olduğu ilin valisine karşı sorumlu olarak görev yapar.(JTGY. Yönt. 6/2)

İl Jandarma Komutanlıklarının konuşlandırılması: Her ilde, o ilin adıyla anılan il jandarma komutanlıkları kurulur. Bir il sınırları içinde bulunan ve il jandarma komutanlığına bağlı jandarma birimleri, o il jandarmasını oluşturur.(JTGY. Yönt. 6/3)

İlçe Jandarma Komutanlıklarının konuşlandırılması: Her ilçede o ilçenin adıyla anılan ilçe jandarma komutanlıkları kurulur. Merkez ilçelerde kurulan ilçe jandarma komutanlıkları; il merkez jandarma komutanlığı olarak ve merkez ilçenin özel bir adı yoksa o ilin adıyla adlandırılır.

Bir ilçe sınırları içinde bulunan ve ilçe jandarma komutanlığına bağlı jandarma birimleri, o ilçe jandarmasını oluşturur.

İlçe jandarma komutanlıklarının sorumluluk alanı bir ya da birden çok karakol sorumluluk bölgesine ayrılabilir.

Bu sorumluluk bölgeleri için oluşturulacak karakollar gerek kendi sorumluluk bölgelerinde gerekse ilçe jandarma komutanlığı merkezinde ve merkez karakolundan ayrı olarak konuşlandırılabilir. (Bkz. JTGY. Yönt. 6/4)

Jandarma karakolların konuşlandırılması: Güvenlik, koruma, disiplin ve gözetleme amacıyla bir amir emrinde jandarma karakolları kurulur(JTGY. Yönt. 6/6).

Karakollar, sorumluluk alanlarının merkezi bir yerinde ya da karakol bölgesindeki yurttaşların kolayca gelip gidebileceği, merkeze yakın bir mahalle, köy, kasaba ya da ulaşım kolaylığı olan bir yerde konuşlandırılabilir. Karakol sorumluluk bölgesinin belirlenmesinde aşağıdaki hususlar göz önünde tutulur.(JTGY. Yönt. 6/5)

- a) Emniyet ve asayiş durumu.
- b) Suç oranları, suç haritaları gibi benzeri suç analizlerinin sonuçları.
- c) İlçenin coğrafi durumu, ekonomik şartlar ve kamu hizmetlerinin gerekleri.
- ç) Yerleşim alanlarının durumu.

- d) Nüfus yoğunluğu.
- e) Ulaşım durumu.
- f) Sosyal ve kültürel gelişimi ve benzeri özellikler.

Jandarma asayiş karakolları: Jandarmanın görev ve sorumluluk alanı içinde; karakollardan çıkartılan devriyelerle emniyeti sağlanamayan, kritik yerlerin kontrol ve emniyet altında bulundurulmasını sağlamak için daimi veya geçici karakollar ya da jandarma asayiş noktaları adıyla konuşlandırılan, daimi olanları kadrolarda gösterilen asayiş karakolları kurulur. Geçici karakolların ve jandarma asayiş noktalarının kuvveti il jandarma komutanlığınca kuvvet tasarrufu yoluyla sağlanır.(JTGY. Yönt. 6/6)⁸

Karakolların sorumluluk bölgeleri il jandarma komutanının önerisi üzerine valinin onayı, karakolların konuş yerleri ise Bakan onayı ile belirlenir. Geçici asayiş karakolları ile jandarma asayiş noktaları, il jandarma komutanının önerisi üzerine valinin onayıyla teşkil edilir.(JTGY. Yönt. 6/7)

---

⁸ 4/4/2020 tarihli ve 31089 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 2361 sayılı Cumhurbaşkanı Kararının 2 nci maddesiyle, JTGY.Yönt.nin 6 ıncı maddesinin 6 ıncı fıkrasında yer alan “jandarma hizmet merkezleri” ibareleri “jandarma asayiş noktaları” şeklinde değiştirilmiş ve altıncı fıkranın son cümlesine “Geçici karakolların” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve jandarma asayiş noktalarının” ibaresi eklenmiştir.